JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
GEORGES COSMAS
4 päivänä heinäkuuta 1996 *

1. Käsiteltävänä olevassa asiassa Polymeles Protodikeio Athinon pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ensimmäistä kertaa ennakkoratkaisua jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY [1] (jäljempänä direktiivi) 7 artiklan 2 kohdan tulkinnasta.

I — Riita-asia

2. Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, Kontogeorgas on nostanut Polymeles Protodikeio Athinonissa kanteen Kartonpak AE Anonymos Viomichaniki kai Emboriki Etairia Eidon Suskevassias -nimistä osakeyhtiötä (jäljempänä Kartonpak) vastaan; yhtiön kotipaikka on Neokhoroudan kunnassa Thessalonikissa. Kantaja on kanteessaan esittänyt seuraavaa: hän teki 10.2.1981 vastaajan kanssa kauppaedustussopimuksen, jonka mukaan hänen oli määrä ryhtyä vastaajan kauppaedustajaksi sen tuotteiden markkinoimiseksi Achaïan ja Ilian maakunnissa 1.1.1981 alkaen, ja provisioksi oli sovittu kolme prosenttia tällä alueella suoritetusta myynnistä. Kantajan väitteiden mukaan vastaaja oli vuodesta 1988 alkaen myynyt tuotteitaan edellä mainitulla alueella oleville asiakkaille, mutta se oli salannut nämä liiketoimet kantajalta, jotta hänelle ei olisi tarvinnut maksaa provisioita, joihin hänellä oli oikeus. Kantaja toteaa lisäksi, että vastaaja oli irtisanonut itseään ja kantajaa sitovan sopimuksen noudattamatta sovittua kahden kuukauden irtisanomisaikaa. Tästä syystä kantaja vaati, että kansallinen tuomioistuin velvoittaa vastaajan maksamaan hänelle tietyn provisioita vastaavan summan ja vahingonkorvausta sen vuoksi, ettei tämä ollut noudattanut sopimuksessa määrättyä kahden kuukauden irtisanomisaikaa.

3. Vastaaja on kiistänyt kantajan väitteet ja todennut Polymeles Protodikeio Athinonissa esittämissään vaatimuksissa, että a) vuonna 1985 yhtiö Anonymos Etairia kataskevis kai emborias kartokivotion kai loipon eidon suskevassias Kartonpak AE sulautui samalla toimialalla toimivan Saint Ritsis Ellas AVEE -nimisen yhtiön kanssa ja b) että kantajalla ei ollut oikeutta provisioon, koska ensinnäkään hänen mainitsemansa asiakkaat eivät olleet hänen itsensä hankkimia asiakkaita vaan sulautuneen yhtiön Saint Ritsisin asiakkaita ja toiseksi koska joidenkin näiden asiakkaiden kotipaikka ei ollut kantajan toiminta-alueella.

* Alkuperäinen kieli: kreikka.

1 — EYVL L 382, s. 17.

4. Polymeles Protodikeio Athinon katsoi, että siinä vireillä olevassa asiassa tuli esille yhteisön oikeuden, erityisesti direktiivin 7 artiklan 2 kohdan, tulkintaa koskeva kysymys, joten se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimelle kaksi ennakkoratkaisukysymystä.

II — Ennakkoratkaisukysymykset

5. Polymeles Protodikeio Athinon pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua seuraaviin kysymyksiin [2]:

"1) Kun kauppaedustajalle on osoitettu tietty maantieteellinen alue, onko hänellä oikeus provisioon myös liiketoimista, jotka on tehty ilman hänen myötävaikutustaan ja riippumatta siitä, onko hän itse luonut kyseiset asiakassuhteet, vai onko hänellä oikeus provisioon ainoastaan niistä liiketoimista, jotka on tehty hänen toiminta-alueellaan hänen myötävaikutuksestaan ja hänen itse hankkimiensa asiakkaiden kanssa?

2) Mitä tarkoittaa ilmaisu 'tältä alueelta oleva asiakas'? Tarkemmin sanottuna jos asiakas on yhtiö, jonka kotipaikka ei ole siellä, missä yhtiön liiketoimintaa harjoitetaan, tarkoitetaanko tällöin ilmaisulla 'tältä alueelta' asiakasyhtiön kotipaikkaa vai paikkaa, jossa sen liiketoimintaa todellisuudessa harjoitetaan, ja/tai mahdollisesti niiden tehtaiden tai muiden tilojen sijaintipaikkaa, joille toimitetaan tuotteet, joita koskevasta liiketoimesta kauppaedustaja vaatii provisiota, ottaen huomioon, että kyseinen liiketoimi, josta kauppaedustajalla on oikeus provisioon, on tehty juuri tällaisessa kauppaedustajan maantieteelliseen toiminta-alueeseen kuuluvassa paikassa?" [3]

III — Asiaa koskevat säännökset

6. Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Kauppaedustajalla on oikeus saada provisio edustussopimuksen voimassaoloaikana päätetystä liiketoimesta:

a) jos se on päätetty hänen myötävaikutuksestaan; tai

2 — EYVL 1995 C 174, s. 3.

3 — On todettava, että vaikka Kreikan hallitus katsookin, että yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu esitettyihin kysymyksiin, se on todennut, että vireillä oleva riita-asia koskee valtion sisäistä tilannetta. Käsiteltävänä olevassa tapauksessa tällä ei luonnollisestikaan ole merkitystä, koska ennakkoratkaisukysymykset koskevat tietyn alan kansallisen lainsäädännön yhdenmukaistamisesta annettua direktiiviä, joka on annettu perustamissopimuksen 57 artiklan 2 kohdan ja 100 artiklan nojalla.

b) jos se on päätetty sellaisen kolmannen henkilön kanssa, jonka hän on aikaisemmin hankkinut asiakkaaksi vastaavia liiketoimia varten."

Jäsenvaltioiden on otettava lainsäädäntöönsä jompikumpi edellä olevissa luetelmakohdissa tarkoitetuista vaihtoehdoista."

7. Direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa, jonka tulkintaa käsiteltävänä olevassa asiassa on pyydetty, säädetään seuraavaa:

8. Kreikan lainsäätäjä on pannut direktiivin 7 artiklan 2 kohdan täytäntöön sisäisessä oikeudessaan presidentin asetuksen nro 219/91 [4] 6 pykälän 1 momentilla, jossa säädetään seuraavaa:

"Kauppaedustajalla on oikeus provisioon edustussopimuksen voimassaoloaikana päätetystä liiketoimesta myös,

— jos hänelle on osoitettu tietty maantieteellinen alue tai tietty asiakaspiiri, taikka

— jos hänellä on yksinoikeus tiettyyn maantieteelliseen alueeseen tai tiettyyn asiakaspiiriin,

ja liiketoimi on päätetty tältä alueelta olevan tai tähän asiakaspiiriin kuuluvan asiakkaan kanssa.

"Kauppaedustajalla on oikeus provisioon edustussopimuksen voimassaoloaikana päätetystä liiketoimesta, jos hänelle on osoitettu tietty maantieteellinen alue ja jos liiketoimi on päätetty tältä alueelta olevan asiakkaan kanssa." [5]

4 — Kauppaedustajista annettu asetus Euroopan yhteisöjen neuvoston direktiivin 86/653/ETY täytäntöönpanemisesta (Helleenien tasavallan virallinen lehti A 81, 30.5.1991).

5 — Yllättävästi presidentin asetuksen nro 219/91 alkuperäisessä sanamuodossa ei ollut säännöstä direktiivin 7 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanemiseksi. Kreikan lainsäätäjä ehkä katsoi, tosin virheellisesti, että 7 artiklan 2 kohdan viimeisessä alakohdassa jäsenvaltioille ei olisi annettu mahdollisuutta valita kahdesta tässä kohdassa mainitusta vaihtoehdosta vaan että niillä olisi mahdollisuus valita joko 7 artiklan 1 kohdan tai 7 artiklan 2 kohdan säännökset. Lisäksi edellä tässä ratkaisuehdotuksessa mainittu presidentin asetuksen nro 219/91 6 pykälän 1 momentti ei koskenut (vaikka direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa näin säädetään) provision maksamista sellaiselle kauppaedustajalle, jolle on osoitettu tietty asiakaspiiri. Kuitenkin sen jälkeen kun Protodikeio Athinonin päätös ennakkoratkaisukysymysten esittämisestä oli julistettu, presidentin asetuksen nro 219/91 6 pykälän 1 momentti korvattiin presidentin asetuksen nro 312/95 4 pykälän 2 momentilla (Helleenien tasavallan virallinen lehti A 168, 22.8.1995), jolla direktiivin 7 artiklan 1 ja 2 kohta on nyt mielestäni pantu oikein täytäntöön.

IV — Tutkittavaksi ottamista koskevat huomautukset

9. Suullisessa käsittelyssä pääasian vastaaja viittasi kirjallisessa käsittelyssä esittämiinsä huomautuksiin ja väitti, ettei esitettyihin ennakkoratkaisukysymyksiin ollut syytä antaa aineellista vastausta. Sen mukaan kysymykset eivät nimittäin olleet objektiivisesti tarpeen pääasian ratkaisemiseksi, koska pääasian kantaja ei ollut koskaan ollut sopimussuhteessa Kartonpakiin sulautuneeseen Saint Ritsis -yhtiöön, joten hänellä ei missään tapauksessa ollut oikeutta provisioon Saint Ritsisin asiakkaiden kanssa tehdyistä sopimuksista.

10. Itse asiassa vastaaja oli ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa väittänyt (ks. myös edellä 3 kohta), että sitä vastaan nostettu kanne oli hylättävä perusteettomana muun muassa siksi, että kantajan mainitsemat asiakkaat olivat Saint Ritsisin entisiä asiakkaita eikä kantajalla ollut minkäänlaista sopimussuhdetta Saint Ritsisin kanssa. Kansallinen tuomioistuin kuitenkin katsoi (luultavasti siksi, että kantaja oli väittänyt, että "hänellä on oikeus provisioon — — riippumatta siitä, oliko hän itse luonut kyseiset asiakassuhteet, tai — — siitä, ettei se Saint Ritsisin asiakkaiden osalta ollut millään tavalla myötävaikuttanut näiden kanssa tehtyihin kauppoihin"), että ennen kuin se ottaa kantaa vastaajan väitteisiin, sen oli tarpeen esittää yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksiä direktiivin 7 artiklan 2 kohdan tarkan merkityksen selventämiseksi; kuten ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessä on nimenomaisesti mainittu, kansallinen tuomioistuin aikoi tutkia vastaajan esittämät väitteet sen jälkeen, kun yhteisöjen tuomioistuimen tuomio olisi julistettu, "edellyttäen, että kanteessa esitetyt vaatimukset ovat periaatteessa oikeudellisesti perusteltuja".

11. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on harkita sen käsiteltävänä olevan asian erityispiirteiden perusteella, onko yhteisöjen tuomioistuimen ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko ennakkoratkaisukysymyksillä merkitystä asian kannalta, [6] mutta kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on myös ratkaista, missä oikeudenkäyntimenettelyn vaiheessa ennakkoratkaisukysymykset on aiheellista esittää. [7] Tämän oikeuskäytännön valossa ja ottaen huomioon, että Polymeles Protodikeio Athinonin esittämiä ennakkoratkaisukysymyksiä ei voida pitää selvästi merkityksettöminä siinä vireillä olevan riita-asian ratkaisemiseksi, ne vastaajan väitteet on hylättävä, joiden mukaan nämä kysymykset eivät ole objektiivisesti tarpeen riita-asian ratkaisemiseksi. Näin on erityisesti, kun otetaan huomioon, että vastaajan väite koskee tosiseikkoja, joiden vahvistaminen perustamissopimuksen 177 artiklassa perustetussa järjestelmässä on

6 — Ks. esim. asia 247/86, Alsatel, tuomio 5.10.1988 (Kok. 1988, s. 5987, 8 kohta) ja asia C-134/94, Esso Española, tuomio 30.11.1995 (Kok. 1995, s. I-4223, 9 kohta).

7 — Ks. yhdistetyt asiat 36/80 ja 71/80, Irish Creamery Milk Suppliers Association ym., tuomio 10.3.1981 (Kok. 1981, s. 735, 5 kohta ja sitä seuraavat kohdat); asia 338/85, Pardini, tuomio 21.4.1988 (Kok. 1988, s. 2041, 8 kohta) ja asia C-348/89, Mecanarte, tuomio 27.6.1991 (Kok. 1991, s. I-3277, 48 kohta).

yksinomaan kansallisen tuomioistuimen asia (etenkin kun asianosaiset ovat tässä tapauksessa tosiseikoista eri mieltä [8]). [9]

12. Lisäksi pääasian vastaaja on yhteisöjen tuomioistuimen suullisessa käsittelyssä väittänyt, että jos tämä ottaa ennakkoratkaisukysymykset tutkittaviksi, ensimmäinen kysymys on muotoiltava uudelleen. Vastaajan mielestä on katsottava, että kun ennakkoratkaisupyyntöä koskevaa päätöstä tulkitaan kokonaisuutena, ensimmäisen ennakkoratkaisukysymyksen tarkoituksena on selvittää, onko kauppaedustajalla direktiivin 7 artiklan 2 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetulla tavalla ja osakeyhtiöiden sulautumista koskevan kolmannen direktiivin [10] 17 ja 19 artiklan perusteella oikeus provisioon myös sellaisen ulkopuolisen yhtiön asiakkaiden kanssa tehdyistä liiketoimista, jonka kanssa kauppaedustajan sopimuskumppanina oleva yhtiö on sulautunut.

13. Tältä osin on riittävää todeta, että perustamissopimuksen 177 artiklassa tehty ennakkoratkaisumenettelyyn liittyvä toimivaltajako huomioon ottaen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on yksinomaan kansallisen tuomioistuimen asia määritellä niiden ennakkoratkaisukysymysten kohde, jotka se aikoo esittää yhteisöjen tuomioistuimelle; yhteisöjen tuomioistuin ei näin ollen voi pääasian asianosaisen pyynnöstä tutkia kysymystä, jota kansallinen tuomioistuin ei ole esittänyt sille, eikä laajentaa sille esitetyn kysymyksen kohdetta. [11] Tässä tapauksessa ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ei käy ilmi seikkoja, joiden perusteella ensimmäistä ennakkoratkaisukysymystä voitaisiin tulkita pääasian vastaajan ehdottamalla tavalla. Näin ollen tämän tulkinnan hyväksyminen tarkoittaisi itse asiassa kysymyksen kohteen laajentamista, mitä ei voida sallia ensisijaisesti juuri edellä mainitusta syystä.

14. Ennen aineellisen kysymyksen tutkimista on syytä todeta seuraavat seikat. Presidentin asetuksen nro 219/91 11 pykälä ei sisällä direktiivin 22 artiklan 1 kohtaa vastaavia siirtymäsäännöksiä. Presidentin asetuksen nro 219/91 11 pykälän 1 momentin mukaan asetusta sovelletaan sen voimaantulon jälkeen tehtyihin sopimuksiin. Lisäksi tämän pykälän 2 momentissa säädetään seuraavaa: "Mitä tulee ennen presidentin asetuksen voimaantuloa tehdyistä sopimuksista johtuviin osapuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin, asetuksen säännöksiä sovelletaan 1.1.1994 alkaen." Koska presidentin asetus nro 219/91 julkaistiin 30.5.1991 Helleenien tasavallan virallisessa lehdessä, asetuksen säännökset koskivat siten uusia sopimuksia, eli niitä, jotka oli tehty tämän päivän jälkeen. Sitä vastoin presidentin asetusta ei sovelleta sitä edeltäneisiin sopimuksiin, eli niihin, jotka oli tehty ennen edellä mainittua päivää ja joita varten oli

8 — Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että kantaja kiistää vastaajan väitteet, joiden mukaan hänen kanteessaan mainitsemat asiakkaat olisivat olleet Saint Ritsisin entisiä asiakkaita.

9 — Ks. esim. asia 17/81, Pabst & Richarz, tuomio 29.4.1982 (Kok. 1982, s. 1331, 12 kohta) ja asia C-30/93, AC-ATEL Electronics Vertriebs, tuomio 2.6.1994 (Kok. 1994, s. I-2305, 16 ja 17 kohta).

10 — Vastaaja viittaa selvästi 9.10.1978 annettuun neuvoston direktiiviin 78/855/ETY (EYVL L 295, s. 36).

11 — Ks. esim. asia C-337/88, SAFA, tuomio 9.1.1990 (Kok. 1990, s. I-1, 20 kohta) ja asia C-381/89, Syndesmos Melon tis Eleftheras Evangelikis Ekklisias ym., tuomio 24.3.1992 (Kok. 1992, s. I-2111, 18 ja 19 kohta) sekä edellä alaviitteessä 9 mainittu asia AC-ATEL Electronics Vertriebs, tuomion 19 kohta.

säädetty siirtymäkausi 1.1.1994 saakka. Näin ollen kyseisiin sopimuksiin sovellettiin aikaisempia säännöksiä 31.12.1993 saakka.

15. Kuten oikeudenkäyntiasiakirjoista käy ilmi, riidanalainen kauppaedustussopimus oli tehty 10.2.1981 eli ennen presidentin asetuksen nro 219/91 voimaantuloa. Näin ollen kyseisellä asetuksella luotu uusi järjestelmä koskee sitä ainoastaan, jos edustussopimus oli yhä voimassa ratkaisevana päivänä eli 1.1.1994, jolloin asetusta alettiin soveltaa myös asetuksen voimaantuloa edeltäneisiin sopimuksiin. Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä käy myös ilmi, että vastaaja oli irtisanonut edustussopimuksen päivänä, jota ei kuitenkaan ole tarkemmin mainittu. Näin ollen, jos riidanalainen sopimus oli lakannut olemasta voimassa ennen 1.1.1994, se ei kuuluisi presidentin asetuksen nro 219/91 soveltamisalaan, ja tästä syystä ennakkoratkaisukysymykset menettäisivät todennäköisesti automaattisesti merkityksensä pääasian ratkaisun kannalta. Koska kansallinen tuomioistuin kuitenkin katsoo, että siinä vireillä oleva riita-asia kuuluu presidentin asetuksen nro 219/91 säännösten soveltamisalaan, edellä mainitut ennakkoratkaisukysymykset on aiheellisesti tutkittava.

V — Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

16. Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyytää yhteisöjen tuomioistuinta selventämään, onko kauppaedustajalla, jolle on edustussopimuksessa osoitettu tietty maantieteellinen alue tai jolla on yksinoikeus tiettyyn maantieteelliseen alueeseen, oikeus provisioon, vaikka liiketoimi tehtäisiin ilman hänen henkilökohtaista myötävaikutustaan.

17. Kansallinen tuomioistuin on ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessään ilmaissut kantansa, jonka mukaan, "vaikka liiketoimi olisi tehty ilman kauppaedustajan myötävaikutusta ja sellaisen asiakkaan kanssa, jota hän ei ole itse hankkinut, kauppaedustajalla on oikeus provisioon tästä liiketoimesta, jos se on tehty hänen maantieteellisellä toiminta-alueellaan". Kantaja, komissio sekä Ranskan, Saksan ja Kreikan hallitukset, jotka ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia, ovat kaikki samaa mieltä tästä.

18. Direktiivin 7 artiklan 1 ja 2 kohdan sanamuoto ja rakenne tukevat tätä kantaa. Yhteisön lainsäätäjä on direktiivin 7 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa pitänyt lähtökohtana sitä, että kauppaedustajan oikeus provisioon syntyy vain, jos sopimus on tehty hänen henkilökohtaisen myötävaikutuksensa ansiosta. Mainitun sopimuksen tekemisen ja kauppaedustajan myötävaikutuksen välillä on siten oltava syy-yhteys. Sitä vastoin 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu tilanne ei edellytä tällaista suhdetta. Kauppaedustajalla, jolle on osoitettu toiminta-alue, on oikeus provisioon kaikista tältä alueelta olevien asiakkaiden kanssa tehdyistä liiketoimista. Ainoa edellytys provision saamiseksi tässä

tapauksessa on se, että sopimus on tehty kauppaedustajalle osoitetulta alueelta olevan asiakkaan kanssa, eikä se, että sopimus on tehty edustajan myötävaikutuksesta. Oikeus provisioon ei siten riipu tällaisesta myötävaikutuksesta. Näin ollen tähän oikeuteen ei vaikuta se, että sopimus on tehty suoraan päämiehen kanssa, jos sopimuskumppanina on kauppaedustajalle osoitetulta alueelta oleva asiakas.

19. Tällainen tulkinta vastaa direktiivin 7 artiklan 2 kohdan sanamuotoa; sen mukaan kauppaedustajalla on "oikeus provisioon — — myös" siinä mainituissa tilanteissa. Tällainen sanamuoto osoittaa, että 7 artiklan 2 kohdan säännökset ulottuvat siten pidemmälle kuin saman artiklan 1 kohdan säännökset, ja kauppaedustajan myötävaikutus sopimuksen tekemiseen ei siten 7 artiklan 2 kohdan mukaan ole provision saamisen edellytys. Sitä paitsi jos tämän edellytyksen pitäisi täyttyä myös 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa, tämä kohta olisi tarpeeton.

20. Näin ollen ensimmäiseen kysymykseen olisi aiheellista vastata seuraavalla tavalla: direktiivin 7 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että jos kauppaedustajalle on osoitettu erityinen maantieteellinen alue, hänellä on oikeus provisioon myös ilman hänen myötävaikutustaan tehdyistä sopimuksista.

VI — Toinen ennakkoratkaisukysymys

21. Toinen ennakkoratkaisukysymys koskee ilmaisun "tältä alueelta oleva asiakas" tulkintaa erityisesti silloin, kun asiakas on yhtiö. Tällaisessa tapauksessa ilmaisu "tältä alueelta oleva" voi viitata kyseisen yhtiön kotipaikkaan tai paikkaan, jossa sen liiketoimintaa todellisuudessa harjoitetaan, taikka mahdollisesti sen tehtaiden tai muiden tilojen sijaintipaikkaan.

22. Kansallisen tuomioistuimen mukaan kauppaedustajalla on oikeus provisioon sellaisen asiakkaan kanssa tehdystä liiketoimesta, jota hän ei ole itse hankkinut, "jos liiketoimi on tehty hänelle osoitetulta maantieteelliseltä toiminta-alueelta olevan asiakkaan kanssa — — riippumatta siitä, onko asiakkaan kotipaikka tai muu toimipaikka tällä alueella". Pääasian vastaajan mielestä ratkaisevana on pidettävä paikkaa, johon liiketoimia koskeva päätöksenteko keskittyy ja jossa niitä koskevien sopimusten edellyttämät toimenpiteet suoritetaan. Komission mielestä on otettava huomioon paikka, jossa asiakkaan liiketoimintaa todellisuudessa harjoitetaan, paitsi jos kyseisestä kauppaedustussopimuksesta ilmenee, ettei tämä ollut osapuolten tahto. Kreikan hallituksen mukaan on kansallisen tuomioistuimen asia ratkaista kunkin liiketoimen erityispiirteiden perusteella, kuuluuko kyseinen asiakas kauppaedustajalle osoitetulle maantieteelliselle alueelle. Saksan hallitus huomauttaa, että yhteisön lainsäätäjä on tehnyt tältä osin saman ratkaisun kuin Saksan

lainsäätäjä, ja toteaa, että direktiivi on laadittu käyttäen mallina Saksassa vuodesta 1953 alkaen voimassa olleen lainsäädännön vastaavia säännöksiä; Saksan hallitus ehdottaa samankaltaista tulkintaa kuin Saksan oikeuskäytännössä on annettu HGB:n (Handelsgesetzbuch) 87 pykälän 2 momentille. Tämän säännöksen sanamuoto vastaa direktiivin 7 artiklan 2 kohdan sanamuotoa. [12] Saksan hallituksen mielestä on siten ratkaisevaa se, onko asiakkaalla toimipaikka tai onko sen kotipaikka kyseisellä alueella. Jos asiakas johtaa useita yrityksiä tai jos yrityksellä on useita tytäryhtiöitä, ratkaiseva merkitys on yrityksellä tai tytäryhtiöllä, joka tekee tilauksen.

23. Mielestäni ilmaisun "tältä alueelta oleva asiakas" merkitys on määriteltävä osapuolten välisen kauppaedustussopimuksen perusteella. Kun otetaan huomioon, että kyseessä ovat sopimussuhteet, joihin pääsääntöisesti sovelletaan osapuolten sopimusvapauden periaatetta, on ensisijaisesti sopimuksen osapuolten asia päättää maantieteellisillä tai muilla perusteilla, mikä asiakaskunta kuuluu kauppaedustajan edustustoiminnan piiriin. [13] Kussakin yksittäistapauksessa on siis selvitettävä osapuolten tahto, mikä luonnollisesti on yksinomaan kansallisen tuomioistuimen tehtävä.

24. Jollei osapuolten tahto kuitenkaan käy ilmi sopimuksesta, on määritettävä peruste, jonka mukaan arvioidaan sitä, kuuluuko asiakas kauppaedustajan alueelle. Luonnollisten henkilöiden osalta olennainen peruste on se, asuuko hän kauppaedustajalle osoitetulla alueella. Jos on kyse kauppiaasta, hänen asuinpaikkanaan on pääsääntöisesti pidettävä hänen liiketoimintansa harjoittamispaikkaa. [14]

25. Oikeushenkilöiden ja erityisesti yhtiöiden osalta kotipaikkaa on syytä käyttää ensisijaisena perusteena. Tätä perustetta ei kuitenkaan voida pitää ehdottomana, koska muuten se aiheuttaa ongelmia silloin, kun yrityksellä on useita toimipaikkoja, sivuliikkeitä ja niin edelleen. Käsiteltävänä oleva ennakkoratkaisukysymys ilmentää erityisen selkeästi näitä ongelmia. Kansallisen tuomioistuimen käsiteltävinä olevista tosiseikoista ilmenee, että erään tällaisen asiakkaan kotipaikka oli Attikissa, mutta sen tehdas sijaitsi eräällä toisella alueella ja tarkemmin sanottuna alueella, jolla kantaja harjoitti kauppaedustajan toimintaa. Kotipaikkaa koskevan perusteen soveltaminen johtaisi tällaisessa tapauksessa siihen, että ainoastaan sellaisella kauppaedustajalla olisi oikeus provisioon,

12 — HGB:n 87 pykälän 2 momentin sanamuoto on seuraava: "Ist dem Handelsvertreter ein bestimmter Bezirk oder ein bestimmter Kundenkreis zugewiesen so hat er Anspruch auf Provision auch für Geschäfte, die ohne seine Mitwirkung mit Personen seines Bezirkes oder seines Kundenkreises während des Vertragsverhältnisses abgeschlossen sind."

13 — Direktiivin säännökset (ja tämän seurauksena myös ne kansalliset säännökset, joilla direktiivi on pantu valtionsisäisesti täytäntöön) ovat periaatteessa dispositiivisia (jus dispositivum; ks. poikkeuksena direktiivin 5 artiklan säännökset).

14 — Vrt. Liakopoulos, A.: Geniko Emboriko Dikaio. 2. painos, s. 120; Brüggemann, D.: Staub. — Grosskommentar HGB. 4. painos, HGB:n 87 pykälän 38 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

joka harjoittaa toimintaansa yhtiön kotipaikalla.

26. Tällainen ratkaisu on erittäin rajoittava, ja sillä on epäoikeudenmukaisia seurauksia silloin, kun tilauksen tai tilausaloitteen tekee toisen kauppaedustajan alueella sijaitseva sivuliike tai tehdas. Tällaisissa tapauksissa tilausta ja sitä seuraavan sopimuksen tekemistä voidaan perustellusti pitää viimeksi mainitun kauppaedustajan, jonka tehtävänä on valvoa päämiehensä etuja hänelle osoitetulla alueella, kokonaisvaltaisen toiminnan tuloksena. Kauppaedustajan oikeus provisioon hänelle osoitetulta alueelta olevien asiakkaiden kanssa tehdyistä sopimuksista — vaikka se ei riipukaan hänen konkreettisesta myötävaikutuksestaan näiden sopimusten tekemiseen — on lähinnä (välillinen) palkkio niin jokaisesta yksittäisestä sopimuksesta kuin myös kaikesta kauppaedustajan toiminnasta hänelle osoitetulla maantieteellisellä alueella. [15] Näiden seikkojen perusteella olen tehnyt sen päätelmän, että asiakkaan kotipaikkaa koskevan muodollisen perusteen asemesta olisi parempi kiinnittää huomiota aineelliseen perusteeseen eli siihen, kuka tilauksen tekee. Kun sivuliike tai tehdas toimivat itsenäisinä yksikköinä ja oikeushenkilön keskushallinto on antanut niille oikeuden tehdä tilauksia, niitä on pidettävä nyt tulkittavassa säännöksessä tarkoitettuina, kauppaedustajalle osoitetulta alueelta olevina asiakkaina. Sitä vastoin jos tällä alueella sijaitsevalla tehtaalla tai sivuliikkeellä ei ole itsenäistä toimintavapautta, asiakkaana on tällöin pidettävä itse emoyhtiötä, jonka kotipaikka on kauppaedustajalle osoitetun alueen ulkopuolella. Kuten Saksan hallitus on huomautuksissaan selittänyt, saksalaiset tuomioistuimet ovat tehneet tällaisen ratkaisun tulkitessaan HGB:n 87 pykälän 2 momenttia [16], joka sisältää vastaavat säännökset kuin direktiivin 7 artiklan 2 kohta. Tämän tulkinnan mukaan kauppaedustajalla on oikeus provisioon sopimuksista, jotka hänen päämiehensä on tehnyt sellaisen tiettyyn yhtiöön kuuluvan liikkeen tilauksesta, joka toimii itsenäisenä yksikkönä hänelle osoitetulla alueella, vaikka sopimus olisi tehty tämän kauppaedustajalle osoitetun alueen ulkopuolella. Sitä vastoin kauppaedustaja ei voi vaatia provisiota sopimuksesta, jonka päämies on tehnyt sellaisen asiakkaan kanssa, joka ei kuulu edustajan toiminta-alueelle, vaikka sopimus olisi tehty edustajan toiminta-alueella. [17] Näin ollen lisäperuste, jota kansallinen tuomioistuin näyttää toisen ennakkoratkaisukysymyksen sanamuodon perusteella pitävän huomioon otettavana, eli paikka, jossa *sopimus on tehty*, on merkityksetön direktiivin järjestelmässä.

27. Näin ollen toiseen ennakkoratkaisukysymykseen olisi annettava seuraava vastaus: direktiivin 7 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan lopussa olevaa ilmaisua "tältä alueelta oleva asiakas" on tulkittava siten, että jollei sopimuksessa toisin määrätä, sillä viitataan tilauksen tehneeseen liikkeeseen tai yksikköön aina silloin, kun asiakas on oikeushenkilö, jolla on useita liikkeitä tai yksiköitä.

15 — Vrt. em. Brüggemann, 32 kohta.

16 — HGB:n 87 pykälän 2 momentissa on käytetty ilmaisua "hänen alueelleen kuuluvat henkilöt" ("Personen seines Bezirkes").

17 — Vrt. em. Brüggemann, 38 kohta.

VII — Ratkaisuehdotus

Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin antaa Polymeles Protodikeio Athinonin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavan vastauksen:

1) Jäsenvaltioiden itsenäisiä kauppaedustajia koskevan lainsäädännön yhteensovittamisesta 18 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 86/653/ETY 7 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että jos kauppaedustajalle on osoitettu maantieteellinen alue, hänellä on oikeus provisioon myös ilman hänen myötävaikutustaan tehdyistä sopimuksista.

2) Direktiivin 86/653/ETY 7 artiklan 2 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan lopussa mainitun ilmaisun "tältä alueelta oleva asiakas" on, jollei sopimuksessa toisin määrätä, tulkittava tarkoittavan tilauksen tehnyttä liikettä tai yksikköä aina silloin, kun asiakas on oikeushenkilö, jolla on useita liikkeitä tai yksiköitä.